

NOTE LEXICOGRAFICE

*În memoria eminentului lingvist și
filolog Dragoș Moldovanu.*

Precizare: Prezentele note lexicografice fac parte dintr-un serial de astfel de texte lingvistice. Direct, aceste note, în secțiunea a II-a, cea consacrată *observațiilor*, se referă, critic (**și nu criticist**), la MDA; indirect, însă, ele vizează, desigur, și reredactarea, pe sau în baza fișierului marelui nostru dicționar academic, ca DLR (serie nouă), a DA sau, riguros și (foarte) adevărat, a DA ms, lucrare lexicografică academică integral redactată și revizuită (din păcate chiar și ideologic) prin efortul lexicografilor clujeni (în perioada 1942–1952) și a celor bucureșteni (în perioada 1949–1952). Această versiune, finalizată în anul 1952, a DLR academic nu a fost, din motive extralingvistice (= politico-ideologice), publicată, fapt pentru care acest dicționar, aflat în manuscris la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” din București, este cunoscut (și citat), de către specialiști, prin sigla DA ms sau, mai rar, de către redactorii DLR (serie nouă), prin sigla DA-bază, pentru că, în anul 1959, când DLR pușcariu se reia, DA ms este folosit ca bază în redactarea (începând cu litera **M**) a DLR, serie nouă, de către lexicografii bucureșteni, clujeni și ieșeni ai celor trei institute de specialitate ale Academiei Române (=, pe atunci, Academia Republicii Populare Române). Să mai precizăm (și aici) că, pentru partea din DLR (serie veche) = DA, parte elaborată și publicată sub conducerea reală a lui Sextil Pușcariu, DA ms a constituit și adevărata bază a rescrierii, din păcate, **necritice** și restrictiv actualizate (= doar neologic) a respectivelor articole lexicografice în insolitul mic dicționar academic (MDA).

Neavând, pentru moment, posibilitatea unei consultări (directe sau indirecte) a DA ms, regretăm profund faptul că, pentru articolele din MDA reproduse în prima parte (= **I**) a notelor noastre lexicografice, nu am putut să reproducem, integral, și articolele corespunzătoare din DA ms, cele care, aceste articole și nu cele din DA, au fost, cu adevărat, rescrise de redacția MDA. Reproducerea, după articolele din DA, și a acestor articole din DA ms ar fi fost, cu siguranță, foarte instructivă și foarte lămuritoare din multe puncte de vedere.

1. BĂDÚGĂ = MÁDUVĂ

I. Articole lexicografice:

1. În DA 1913/416, este lucrat următorul articol lexicografic independent:

„BĂDÚGĂ s. f. [...] (În Ban.) Flegmă «ce scuipă un ofticos, hără» (Măidan, comit. Caraș-Severin), ap. HEM 2868–2869. «Puroiu». Com. LIUBA – Etimologia necunoscută”.

2. În MDA 2001/226, este lucrat următorul articol lexicografic independent:

„**bădugă** sf [At: HEM 2868/ Pl: ~ugi/ E: nct] 1 Flegmă. 2 Puroi”.

3. În DELR 2011/202, este lucrat următorul articol lexicografic:

„**BĂDUGĂ** s. f. (Ban.) «flegmă – flegme» 1865. Et. nec.”.

II. Observație:

Ne-am oprit și la această formă lexicală, comunicată de învățătorul Sofronie Liuba din Măidan (=, astăzi, Brădișorul de Jos), deoarece nu credem că etimologia-i este necunoscută, cum a indicat redacția DA și (prin rescriere mecanică) redacția MDA, soluție etimologică prezentă și în DELR. Indiferent cum explicăm labiala **b-** în loc de **m-** (ne putem gândi, deși nu e chiar în aceeași situație ca formele lexicale **băgrin** și **măgrin** = „salcâm”, și la cele constatate de Al. Graur în Graur 1963/18–23: *Un tip de formule rimate*), considerăm că forma lexicală **bădugă** nu este, de fapt, decât o altă variantă lexicală a lui **măduvă**, pentru care vezi DLR 1965–1968/216 și, prin rescrierea mecanică a articolului *măduvă* din dicționarul precizat, MDA 2003, III/479.

2. BICIOÁICĂ, BICIOCĂ, BICIOICĂ

I. Articole lexicografice:

1.1. În MDA 2001/264, sunt lucrate următoarele trei articole lexicografice de trimitere:

a. „**bicioaică** sf vz **picioică**”.

b. „**biciocă** sf vz **picioică**”.

c. „**bicioică** sf vz **picioică**”.

1.2. În MDA 2003, III/1033, este lucrat următorul articol lexicografic independent:

„**picioică** sf [[...]/ V: **bi~** [...]]”.

II. Observații:

1. În primul rând, vom observa că variantele lexicale (cu **b-** în loc de **p-**): **bicioáică** și **biciocă** nu figurează (ca în multe alte cazuri) și în cuprinsul articolului lexicografic independent, unde este înregistrată doar varianta lexicală **bicioică**, alături, desigur, de foarte numeroasele variante lexicale cu **p-**.

2. În al doilea rând, trebuie observat și faptul că variantele lexicale **bicioáică** și **biciocă** nu apar nici în DELR 2011/416, cum rezultă, clar, din *Indice*.

3. În al treilea rând, vom mai observa și faptul că **bicioáică** și **biciocă** nu apar nici în articolul lexicografic independent **picioică** din DLR 1974/535–536, unde, alături de cele 24 de variante lexicale cu **p-**, apare (ca în DELR 2011) tot numai varianta **bicioică**.

4. În al patrulea (și ultimul) rând, trebuie precizat că absența formelor lexicale **bicioaică** și **biciócă** din DLR 1974, MDA 2003, III și DELR 2011 nu înseamnă că ele n-ar exista în realitatea lingvistică românească regională, mai ales că forma **biciócă** o întâlnim în Tamás 1966/610–611 și Király 1990/188.

3. BIGHILĂU

I. Articol lexicografic:

În MDA 2001/266, este lucrat următorul articol lexicografic independent:

„**bighilău** *sn* [At: COMAN, GL./ Pl: ~*laie*/ E: ger *Bügler*] (Reg) Fier de călcat”.

II. Observații:

1. În primul rând, vom observa că regionalismul **bighilău** nu este înregistrat, motivat, în DA 1913, ceea ce, în mod evident pentru noi, înseamnă că prezența lui în MDA 2001/266 se datorează (ca de atâtea alte ori) DA ms.

2. În al doilea rând, vom observa și preciza că în sursa menționată ca fiind întâia atestare a acestui substantiv neutru, adică în COMAN, GL. = (în abrevierea utilizată de noi) Coman 1939/11, pluralul este „*bighil(e)ăuă*” =, adică, *bighileăuă* și *bighilăuă* și nu *bighilăie*, ceea ce, desigur, nu înseamnă că forma de pl. *bighilăie* nu ar exista în realitate.

Note:

a. Ne vom convinge de existența sau inexistența formei de pl. *bighilăie* când va apărea DLR, s. n., litera **B.**, volum redactat de colectivul bucureștean al dicționarului.

b. Pentru „*terminația de plural -(e)ăuă a substantivelor neutre cu singularul în -ău și -eu*”, v., cu foarte mare folos, Todoran 1984/98–111.

3. În al treilea rând, vom preciza că nu am reușit să depistăm lexicografic substantivul german **Bügler**, formă lexicală (=, cumva, verbul **bügeln**?) menționată de redacția MDA ca etimon al regionalismului **bighilău**, care, însă, considerăm, provine, precum formele lexicale **pigláis** și **biglăiză** (dacă și numai dacă forma lexicală **biglăiză**, pentru care vezi următoarea notă lexicografică, este, cu adevărat, o formă de singular și nu, cum credem noi, una de plural = *biglaize*, plural ce presupune un singular ***biglăiz**), tot din germ. **Bügeleisen** (v. DLR 1974/594, s. v. **pigláis**, iar, apoi, prin rescriere mecanică, în MDA 2003, III/1047, s. v. **pigláis**), formă adoptată și adaptată prin contaminare cu formele lexicale ale regionalismelor **teglăzău** (v. DLR 1982/151 = MDA 2003, IV/877) și **voșolău** (v. DLR 2005/1147 = MDA 2003, IV/1311), ambele provincialisme, însemnând „fier de călcat”, provin din maghiară: **téglázó**, **vasaló**, precizând că, printre cele 12 variante lexicale ale formei-titlu **teglăzău**, se află și formele lexicale **piglăzău**, **piclăzău**, forme rezultate din contaminarea lui **teglăzău**, **ticlăzău** cu formele bănățene **piglais** și/sau **piglu**, forme ce (trebuie precizat acum) provin nu din germ. literar (= standard) **Bügeleisen**, ci

pigláis (dar și **piglu**, adăugăm noi) = „fier de călcat; călcător” „provine din forme dialectale ale germ. *Bügeleisen*, anume forma dialectală *Pig'laisn* [...], șvăb. *peglaizə* și bav.-austr. *Pögel-eisen* [...]” (v. Purdela Sitaru, Vasiluță 2002/60), aflându-ne, în și de fapt, în fața unei etimologii germane multiple, formele lexicale cu **p-** (= fonetism dialectal în germană) în loc de **b-** (= fonetism dialectal și literar în germană) din graiurile (daco)românești se datorează nu vorbitorilor de limbă română (nefiind, deci, variante lexicale interne), ci vorbitorilor de limbă germană (fiind, deci, *variante lexicale românești externe*), pentru că „fenomenul trecerii lui *b*: *p*, caracteristic tuturor graiurilor bavareze, renano-francone și suabe, s-a consolidat în graiurile germane din Banatul românesc și el se reflectă într-o serie de împrumuturi românești”, precizează aceleași două autoare precitate.

4. În al patrulea rând, vom observa și preciza că absența formei lexicale **bighilău** (și) din DLR 1974 nu mai este, precum absența ei din DA 1913, deloc motivată, dimpotrivă, demonstrând, încă o dată, că fișierul DA = DLR (s. v. + s. n.) nu este, precum se zice, mereu deschis și nu este, din păcate, mereu deschis pentru că, trebuie spus acest adevăr, de foarte multă vreme el este lăsat de izbeliște, afirmație care se va vedea dacă este sau nu adevărată odată cu apariția primelor volume din DLR *serie nouă*, literele: **A** (elaborată la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” din București), **C** (elaborată la Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide” din Iași) și **F** (elaborată la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” din Cluj-Napoca).

5. În al cincilea rând, trebuie observat și precizat că forma **bighilău**, înregistrată de COMAN 1939/11, lipsește din DELR 2011, absență motivată (dacă ea va fi lucrată, în acest dicționar etimologic de sinteză, ca variantă lexicală a formei-titlu **pigláis**, cum, v. *infra*, propunem noi) sau nemotivată (dacă va lipsi din redactarea articolului consacrat regionalismului **pigláis**).

6. În al șaselea rând, vom observa și preciza că în ALR II 1965, h. 1232/(punctul cartografic) 219 = ALRM II 1967, h. 1048/219 este atestată, pentru „fier de călcat”, forma lexicală **bigălău** (cu pl.: *bigalăuă*), formă (pentru care v. și Todoran 1984/104) neinclusă nici în DLR 1974 (nemotivat) și nici în MDA 2001 (motivată, dacă, evident, știm care este conținutul micului nostru dicționar academic), deși sursa ALR II 1965 a fost utilizată de către redacția bucureșteană a DLR, s. n., în redactarea regionalismelor **pigláis** (cu varianta lexicală **biglăiză**, formă pe care, v. *supra*, noi o considerăm, fără a realiza însă o documentare aprofundată, o formă de pl.) și **piglu**.

Notă. Indiferent de modul cum redacția bucureșteană a DLR, s. n., litera **B** va soluționa lexicografic = **etimologic** (mai întâi) și (apoi) **descriptiv** formele lexicale **bigălău**, **bighilău**, **pigláis**, ***biglăiz** și **piglu**, inserarea formei lexicale **bigălău** în DLR, s. n., este, desigur, obligatorie.

7. În al șaptelea rând, vom preciza că, în ceea ce ne privește, formele lexicale **bigălău**, **bighilău**, **piglais**, ***biglaiz** și **piglu** reprezintă o unică unitate lexicală cu etimologie germană multiplă: formele cu **p-** în loc de **b-** provin din

germana dialectală, pe de o parte, iar, pe de altă parte, formele cu **b-** provin din germana (dialectală și) *l i t e r a ă*.

Note:

a. Ca leamnă, într-o viitoare ediție critică a DLR, s. n., aş alege forma lexicală **pigláis** pentru că ea este nu numai cea mai apropiată de etimonul dialectal, dar și cea mai răspândită (= frecventă), cum reiese, clar, din cele două surse precitate din ALR II (v. *supra*).

b. În raport cu forma **piglu** (care nu este „un postverbal de la **pigluí**”, cum, greșit, menționează DLR 1974/594 și, mecanic, MDA 2003, III/1047, sursă la care abrevierea *vt* trebuie corectată prin abrevierea *sn*), forma lexicală **piglais** este, în graiul bănățean vorbit în localitatea noastră natală: Toager (com. Giera, jud. Timiș), anterioară, cum ne-am convins în frecvențele noastre anchete desfășurate, în vacanțe = concedii, în anii '60 și '70 ai secolului trecut.

8. În al optulea (și ultimul) rând, vom preciza că, dacă se acceptă soluția etimologico-descriptivă avansată de noi (v. *supra*), atunci și numai atunci redacția DLR, s. n., litera **B** va trebui să elaboreze, pentru formele lexicele: **bigălău** și **bighilău** ca variante lexicele ale formei-titlu **pigláis**, un articol lexicografic (**nu independent, ci**) **recuperator** sau **întregitor** (tip de articol lexicografic pentru care a se vedea Mării 2022/246–247, dar, mai ales, Mării 2021), articol ce, într-o viitoare ediție critică a DLR (s. n.), va fi, pe de o parte, valorificat prin vărsarea informației lingvistice întregitoare în reredactarea articolului lexicografic independent **pigláis**, iar, pe de altă parte, prin elaborarea, în locul articolului lexicografic recuperator, a următoarelor două articole lexicografice de trimitere: **bigălău** s. n. v. **piglais** și **bighilău** s. n. v. **piglais**.

4. BIGHILĂ

I. Articol lexicografic:

În MDA 2001/266, este lucrat următorul articol lexicografic *independent*:

„**bighili** *vt* [At: COMAN, GL./ Pzi: ~lesc/ E: ger **bügeln**] (Reg) A călca rufe”.

II. Observații:

1. În primul rând, trebuie observat și precizat că nici acest regionalism verbal, având ca primă atestare aceeași sursă menționată (v., *supra*, nota lexicografică precedentă) pentru regionalismul substantival **bighilău**, nu este (motiv) înregistrat în DA 1913 și nici (nemotivat, însă) în DLR 1974/594, s. v. **pigluí**, formă lexicală verbală pentru a cărei etimologie redacția bucureșteană a marelui dicționar academic indică: „Cf. germ. *b ü g e l n*”.

Notă. Absență motivată (în cazul DA) și absență nemotivată (în cazul DLR) se explică, desigur, prin faptul că glosarul redactat („la îndemnul d-lui Prof. S. Pușcariu”) de Petre Coman a apărut în anul 1939.

2. În al doilea rând, comparând soluțiile etimologice avansate de DLR 1974/594 și MDA 2001/266, vom preciza că formele lexicale verbale **bighilí** și **pigluí** reprezintă *e t i m o l o g i c*, formal și semantic (= semasiologic), una și aceeași unitate lexicală provenită, prin *a d a p t a r e* morfologică, din formele dialectale (cele cu **p-**) sau cele dialectale + literare (cele cu **b-**) ale germ. **bügeln** (v. și Purdela Sitaru, Vasiluță 2002/60).

Notă. Pe lângă forma lexicală **bighilí**, prezentă în Coman 1939/11, de adăugat, acum, pe baza ALR II 1965, h. 1231 = ALRM II 1967, h 1047, și formele lexicale (tot cu **b-**) **bigăluí**/ (punctul cartografic) 219 și **bigluí**/386, forme care sunt, desigur, tot variante lexicale ale lui **pigluí**, formă înregistrată de Emil Petrovici în punctele cartografice: 2, 27, 29, 36, 47, 76 (=, adică, în toate cele șase puncte din rețeaua ALR II reprezentând graiurile dacoromânești vorbite în Banatul românesc), 4 (= punct cartografic reprezentând un grai dacoromân vorbit în Serbia orientală), 8 (= punct cartografic reprezentând un grai dacoromân vorbit în Banatul sârbesc), precizând că și în punctele 25 și 37 (reprezentând graiuri sârbești vorbite în Banatul românesc), 48 (reprezentând un grai bulgar vorbit tot în Banatul românesc) au fost înregistrate tot forme verbale cu **p-**.

3. În al treilea (și ultimul) rând, vom preciza că, dacă și numai dacă se adoptă soluția etimologico-descriptivă propusă de noi în nota lexicografică precedentă, cea consacrată formei-titlu **piglais**, atunci și numai atunci redacția bucureșteană a DLR, s. n., litera **B** va trebui să procedeze în redactarea formelor lexicale **bighilí**, **bigăluí** și **bigluí** exact ca în redactarea formelor **bigălău** și **bighilău** (v.,| *supra*, 3., II.8.).

5. BIGLĂZĂ

I. Articole lexicografice:

1. În DLR 1974/594, este lucrat următorul articol lexicografic *i n d e p e n d e n t*:

„**PIGLĂIS** s. n. (Regional, mai ales în Ban.) Fier de călcat [...] ALR SN IV h 1232. – Pl.: *piglaisuri* (ALR SN IV h 1232/27) și *piglaisă* (ib. 1232/76). – Și **biglăiză** s. f. ib. h 1232/386. – Din germ. **Bügeleisen**”.

2. În MDA 2003, III/1047, este lucrat următorul articol lexicografic *i n d e p e n d e n t*:

„**piglais** *sn* [At: PRIBEAGUL, P. R. 57/ V: **biglaiză** *sf*/ Pl: *-uri*/ E: ger **Bügeleisen**] (Reg) Fier de călcat”.

II. Observații:

1. În primul rând, vom observa și preciza că articolul lexicografic din MDA 2003, III/1047 rescrie articolul lexicografic din DLR 1974/594, omițând, însă, forma de plural *piglăisă*. La întrebarea lexicală onomasiologică indirectă pentru poziția [3387] din *Chest. ALR II* 1988 = „fier de călcat (rufe)”, marele

lingvist E. Petrovici a înregistrat, fonetic, următorul răspuns: *píglais*; *pígláisă*, cum, clar, rezultă doar din caietul de anchetă; plicul adăpostind fișele originale din anchetă; ALR II 1965, h. 1232/76 și nu și din ALRM II 1967, h. 1048/76.

Notă. Sublinierea celor două vocale accentuate (= -i-, la singular, și -a-, la plural) „arată că anchetatorul a auzit bine” accentuare pe prima silabă la sg. și pe a doua, la pl.

2. În al doilea rând, vom observa că varianta lexicală accentologică **píglais** nu este menționată în DLR 1974/594 și, nefiind indicată în marele dicționar academic, ea nu este menționată (firește, desigur) nici în micul dicționar academic, o copie (nu numai insolită, ci, mai ales) *j a l n i c ă* a DA (via DAMs) + DLR (s. n.), cum, clar, rezultă din notele și însemnările lexicografice redactate și publicate de noi până acum.

3. În al treilea rând, vom observa că forma de plural *piglaisă* din DLR 1974/594 =, prin literarizare și nu literalizare, *piglaise*.

4. În al patrulea rând, forma lexicală **biglăiză**, menționată în DLR 1974/594 și în MDA 2003, III/1047, nu este indicată, în MDA (desigur), și la locul ei alfabetic, prin redactarea unui articol de trimitere de genul: **biglaiză sf vz piglais**.

5. În al cincilea rând, în nota lexicografică nr. 3. (II.3. și 6.) am arătat că forma lexicală *biglăiză*, menționată de informatorul bucovinean din localitatea Marginea (Suceava) după ce mai întâi a precizat că obiectul (= instrumentul) a cărui denumire i se solicitase nu există în localitate, este, precum forma bănățeană *pígláisă*, tot o formă de plural pentru un singular ***biglăiz**.

6. În al șaselea (și ultimul) rând, redacția bucureșteană a DLR, s. n., litera **B** va trebui, în vederea realizării unei redactări *reale* a formei *biglăiză*, să realizeze o documentare riguroasă.

6. BIJOÁCĂ, BIJOÁGĂ, BIJÓG, GHIJOÁGĂ, GHIJÓG

I. Articole lexicografice:

1.1. În DA 1913/558, este lucrat următorul articol lexicografic *i n d e p e n d e n t*:

„**BIJOÁCĂ** s. f., **BIJÓG** s. m. *Haridelle, rosse*. – (În Mold. și Bucov.) Cal bătrân, slab și urât, *mârțoagă*; cfr. *dârlog*, *dârjog*. *Ghijoagă urâcioasă ce ești! Din toți caii, tocmai tu te-ai găsit să mănânci jaratic?* CREANGĂ, P. 195. *Acuma credea armanul nostru c'a să-și lese bijogul* (= *cal foarte bătrân, slab și urât*) *la mama-huciului și, cum va putea, cum nu va putea, să se pornească mai departe*. MARIAN, O. II, 166. *Unde-ți duci ghijoaga* (= *cal bătrân și slab*), *moșule?* (Bilca, în Bucov.) Com. G. Tofan.

– Etimologia necunoscută. (TDRG. crede că forma *bijog* e cea etimologică și-l derivă din paleosl. *běžati* «a fugi», comparându-l cu germ. *Klepper* «mârțoagă», la origine «alergător»; ar putea fi însă originală și forma *ghijog* și să avem a face cu un derivat în -og din *ghij* = *ghiu* «bătrân»”.

1.2. În DA 1934/257, este lucrat următorul articol lexicografic de trimitere:

„**GHIJOÁGĂ** s. f., **GHIJÓG** s. m. v. **bijoagă, bijog**”.

2.1. În MDA 2001/267, este lucrat următorul articol lexicografic independent:

„**bijoacă** sf [At: CREANGĂ, P. 195/ V: ~og sm (pl: ~ogi)/ Pl: ~ace/ E: nct] (Mol; Buc) Cal bătrân, slab și urât Si: *mârtoagă* Cf *dârloc, dârljog*”.

2.1.1. Tot în MDA 2001/267, este lucrat și următorul articol lexicografic de trimitere:

„**bijog** sm vz **bijoagă** [sic!]”.

2.2. În MDA 2002/535, este lucrat următorul articol lexicografic independent:

„**ghijoagă** sf [At: DA ms/ Pl: ~ge/ E: **ghiu** + **mârtoagă**] (Reg) *Mârtoagă*”.

2.2.1. Tot în MDA 2002/535, este lucrat și următorul articol lexicografic de trimitere:

„**ghijog** sm vz **bijog** [sic!]”.

3. În DELR 2011/417, la INDICE, sunt elaborate următoarele două articole de trimitere:

3.1. „**bijoagă** v. **ghiu**”.

3.2. „**bijog** v. **ghiu**”.

II. Observații:

1. În primul rând, vom observa că, – pentru formele lexicale: **bijog**, ***bijoágă**, **ghijoágă** și ***ghijóg** –, redacția pușcariană a DA elaborează, cu câte două forme-titlu (una feminină și o alta, masculină), un articol lexicografic independent, pe de o parte, și, pe de altă parte, un articol lexicografic de trimitere, precizând, totodată, că, pentru formele lexicale **bijoágă** și **ghijóg**, nu se indică și sursa sau sursele înregistrării lor (fapt pentru care le-am precedat, la umăr, de câte un asterisc), așa cum, corect, sunt menționate izvoarele bibliografice pentru formele lexicale **bijog** și **ghijoágă**.

Note.

a. „Marele dascăl al Ardealului, moldoveanul Vasile Bogrea” (Daicoviciu 1971/VII) ne spune, într-o notă etimologică intitulată **bijog**, că acest moldovenism este „întrebuințat mai ales supt forma: «ghijog» (ghijoagă)” (v. Bogrea 1971/196–197, nota 105).

b. În „Dacoromania” anilor 1927–1928, Sever Pop publică un amplu și foarte important studiu intitulat: *Câteva capitole din terminologia calului* =, cum suntem avertizați în *Introducere*, „extras din lucrarea de doctorat, susținută la Facultatea de Filozofie și Litere a Universității din Cluj, în luna

Mai 1925” (v. Pop 1929/51, nota 1). La pagina 145, în capitolul intitulat: *Lexicul*, publică următorul articol lexicografic:

„*b i j o g*. Cal bătrân, slab, urât, neputincios (178–54), în batjocură, când îl mână sau în târg: «Ce vrei măi pe *ghijogul* (*ghijoaga*) ista?» (151–3); «*Ghijogul* dracului nu vrea să meargă» (188–54*). – R.: Numai în Moldova și Bucovina. – V. F.: Masculine: *ghijog* (126–54. 128–54. 151–3. 151–54. 152/2–54. 152/5–54. 152/4–54, alături de *vlej* 152/5–7. 154. 155. 151/1. 155/2. 158–54, *ghi-* (nu *bi-*) *jog* 171. 173. 174. 174/1–54. 175–54. 7. 178/1–54. 180–54. 181–54. 183–54. 184–54. 186/2–54. 188–54); pl. *ghijogi* (158/1–54), *ghijoc* (177–7; dar la chestiunea 54 răspunde *ghijog*), *bijog* (152–54. 161–54), *bgijog* (157–54. 172–54), *bǃijog* (178–54), *bdǃijóg* (160–54), *bijog* (: *ghijog*) (152/3–54). Feminine: *ghijoagă* (188–54), *bgijoagă* (172–54), *bǃijoagă* (178–54). – Pentru etimologie cf Tiktin DRG., DA. s.v. și Bogrea în DR. IV, p. 794. În sprijinul părerii exprimate în DA, credem că putem considera răspândirea geografică a acestui cuvânt în regiunea unde e cunoscut și *ghiuj*” (v. Pop 1929/145).

Pentru o exactă înțelegere a articolului lexicografic reprodus (întocmai) mai sus, este absolut necesar să precizăm (și noi), mai întâi, că, pe de o parte, cifrele arabe din stânga „trăsurii de unire” (cum se numea, pe atunci, *linia de unire* sau *pauza grafică*) reprezintă localitățile anchetate prin corespondenți (= puncte de anchetă indirectă, pentru care vezi Pop 1929/241–271: *Lista numerelor cartografice*, precum și, mai ales, DLR 2021/CCLXXI–CCLXXV), iar, pe de altă parte, cifrele din dreapta „pauzei” reprezintă numărul întrebării (=, în terminologia utilizată de noi, al poziției) din chestionar (pentru care, vezi *Chest. MLR* 1922 sau Pop 1929/56).

După aceste precizări, vom spune că răspunsurile prelucrate și redactate de S. Pop sub formă de articol lexicografic confirmă *a r e a l, f o r m a l* și *f r e c v e n ț i a l* cele afirmate de DA și de V. Bogrea (v. *supra*), precizând însă, pe de o parte, că, *r e a l* și *f o n e m a t i c* (= *l i t e r a l*), forma feminină **bijoágă** nu este înregistrată (ceea ce, evident, nu înseamnă că ea nu ar putea exista), iar, pe de altă parte, că, pentru localitatea 177 (= Putna, orașul Rădăuți, astăzi orașul Vicovul de Sus), la poziția 7 din chestionar a fost menționată forma lexicală **ghijoc** (=, adică, cu ocluzivă velară surdă), iar la poziția 54, forma lexicală **ghijog** (=, adică, cu ocluzivă velară sonoră).

c. În ambele anchete directe realizate pentru ALR a fost documentată onomasiologic indirect și noțiunea „mârtoagă”. A se vedea, în acest sens, *Chest. ALR I* 1989, poziția [1097] = „iapă, pl.; mărțână/. *Notă*. Întrebarea pentru «mărțână» [= «mârtoagă»] a fost introdusă începând cu a 41-a localitate anchetată (= punctul cartografic 247)”, pe de o parte, iar, pe de altă parte, *Chest. ALR II* 1988, poziția [5490] = „Termeni peiorativi pentru cai”. Răspunsurile la cele două întrebări lexicale onomasiologice indirecte (cum au fost ele formulate și adresate informatorilor nu știm) au fost, cele înregistrate de Sever Pop, nepublicate până-n prezent, iar cele înregistrate de Emil Petrovici au fost publicate, *n e i n t e r p r e t a t i v*, în ALR II 1956, h. 282/ punctul cartografic 514 (= Coropcenii, Iași): „o **gloábă de cal** sau *ǃijóg*” =, *l i t e r a l i z a t*, *ghijóg*, iar, *l i t e r a r i z a t*, **bijóg** (dacă și numai dacă considerăm, precum Tiktin, că aceasta este forma etimologică) sau **ghijóg**

(dacă și numai dacă considerăm, precum numai presupune redacția DA, ca formă originală = etimologică semnificantul **ghijóg**, ceea ce, evident, am avea de-a face cu o (altă) etimologie necunoscută (v., pentru etimologia moldovenismului în discuție, *infra*, observația nr. 3.).

2. Spre deosebire de DA 1913/558 și DA 1934/257, care consideră formele lexicale: **bijoágă**, **bijóg**, **ghijoágă** și **ghijóg** ca reprezentând, formal și semasiologic, o singură unitate lexicală pluriformă (formele **bijoagă** și **bijog** fiind alese „cuvinte titlu”, iar formele **ghijoagă** și **ghijog**, ca variante lexicale), redacția MDA 2001/267 și MDA 2002/535 consideră, greșit, că am avea două unități lexicale, ambele biformale.

Cu „etimologia necunoscută” și având ca formă-titlu femininul **bijoácă** (sic!!!), iar ca variantă lexicală masculinul **bijóg**, articolul lexicografic independent consacrat primei unități lexicale (independente) rescrie, mecanic, articolul lexicografic independent **bijoágă**, **bijog** din DA 1913/558, omițând, desigur, informația lingvistică pentru formele lexicale **ghijoágă** și **ghijóg**, pe de o parte, iar, pe de altă parte, înlocuind forma feminină **bijoagă** cu forma **bijoácă** (pl.: *bijoace*), formă lexicală neatestată în DA și nementionată de către redacția MDA 2002/535 în redactarea articolului lexicografic de trimitere consacrat variantei lexicale **bijog** (v., *supra*, I.2.1.1.), ceea ce, evident, înseamnă că ne aflăm în fața unei greșeli datorate redacției MDA și nu în fața unei forme reale.

Cu etimologia: „**ghiu** + **mârtoagă**” și având ca formă-titlu femininul **ghijoagă**, articolul lexicografic independent consacrat celei de a doua unități lexicale (independente) rescrie, în câlcit, (cu certitudine pentru noi) un articol din DA ms, sursă lexicografică academică menționată greșit ca fiind prima atestare a formei-titlu **ghijoagă**, formă lexicală înregistrată în DA 1913/558 pe baza unui citat din sursa: „CREANGĂ, P. 195”, precum și a unui comunicat datorat lui G. Tofan din localitatea bucovineană Bilca (– Vicovul de Sus). Acuzam, *supra*, redacția MDA de o redactare încălțită a articolului lexicografic independent **ghijoagă**, deoarece, pe de o parte, forma lexicală masculină **ghijog** nu se regăsește, ca variantă lexicală, în cuprinsul articolului, iar, pe de altă parte, în redactarea articolului lexicografic de trimitere **ghijog** (vezi-I, *supra*, I.2.2.1.), redactare în care cea mai utilizată formă este considerată variantă lexicală a formei **bijog**, contrazicând, astfel, considerarea formei **ghijoagă** ca reprezentând o unitate lexicală diferită de **bijoagă**, **bijog**.

3. În al treilea rând, vom preciza că soluția etimologică (: „**ghiu** + **mârtoagă**”) indicată de redacția MDA pentru forma **ghijoágă** provine, mecanic, din DA ms, iar, în acest dicționar (utilizat, ca bază lexicografică, în redactarea DLR, s. n., dar și a MDA), descinde (înlocuind procedeul etimologic al derivării sufixale cu cel al contaminării) din valorificarea presupunerii că am putea „avea de-a face cu un derivat în -og din *ghij* = *ghiu* «bătrân»”, ipoteza de care, însă, redacția DA nu a ținut, totuși, seamă, optând, clar – în redactarea formelor lexicale **ghijóg**, **ghijoágă**, **bijóg**, **bijoágă** ca o unică unitate lexicală – pentru soluția „etimologie necunoscută”, soluție pe care, în ce ne privește, am adapta-o și în acest moment când, în căutarea unei etimologii realiste, ne punem și următoarele întrebări:

a. Formele lexicale **bijóg** și **bijoágă**, rarissime (totuși) atestate, sunt fonematic evaluate, forme cu adevărat reale (=, adică, expresiv, forme „îmbrăcate” în hainele de port zilnic) sau sunt, aceste forme cu **bi-**, forme literarizate (=, adică, tot expresiv, „înveșmântate” în straie de sărbătoare), obținute prin „muntenizarea” formelor fonetice moldovenești literalizate *ghijog*, *ghijoágă*?

b. Cum se explică faptul că lexicograful moldovean August Scriban nu înregistrează formele lexicale **bijog**, **bijoagă**, ci numai formele: „**ghijóg** m. și **ghijoágă** (oa dift.) f., pl. e (d. *ghiu* și *-oagă* din *mârtoagă*). Est. Iron. Ghiuj. Mârtoagă, gloabă: un *ghijog* (sau o *ghijoagă*) de cal” (v. Scriban (1939 =) 2013/553).

După aceste două întrebări, ne îngăduim să formulăm și următoarele patru precizări:

1) H. Tiktin are (credem) dreptate când, în al său dicționar, susține că forma **bijog** „e cea etimologică” =, adică, cea împrumutată, greșind, însă, în privința etimologiei avansate (v., *supra*, I.1.1., paragraful consacrat etimologiei).

2) Spre deosebire de redacția DA 1913/558 (v., *supra*, I.1.1.) considerăm că forma **ghijog** nu poate fi (și ea) o formă etimologică (=, „originală”, precizează redacția DA), deoarece o atare supoziție este contrazisă de formele lexicale moldovenești reale *bǃijog*, *bdǃijog*, *bǃijoagă*, forme care arată, limpede, că **ghijóg**, **ghijoágă** = *ǃijóg*, *ǃijoágă* continuă, prin adaptare fonematică dialectală, un cuvânt cu **bi-** și nu unul cu **ghi-**.

3) Răspândirea geografică a regionalismului **bijóg** (cu ale lui variante lexicale) „în regiunea unde e cunoscut și *ghiu*” nu vine, cum a crezut S. Pop (v., *supra*, II.1., nota b.), „în sprijinul părerii exprimate în DA”.

4) În aflarea etimologiei, trebuie luată în considerare și supoziția avansată de V. Bogrea, care, în nota etimologică citată mai sus (sub II., 1. nota a.), presupune că „ar putea fi același cuvânt cu turc. *bişak*, *bişek* ‘vieux, alt’”, etimologie admisă de Ciorănescu (1958–1966 =) 2002 și Sala 1999/200.

4. În al patrulea (și ultimul) rând, vom spune că, indiferent de soluția etimologică pentru care se va opta în viitor (= odată cu apariția volumului cuprinzând și litera **G** din DELR, dicționar care, cum am văzut sub I.3., ne trimite la articolul lexicografic **ghiu**), redacția bucureșteană a DLR (s. n.) este bine să elaboreze un singur articol lexicografic independent pentru formele **bijóg**, **bijoágă**. Formele *ghijóg*, *ghijoágă*, fiind forme lexicale dialectale literale sau literalizate, nu sunt variante lexicale în DLR (s. n.), chiar dacă în DA formele cu fonetisme dialectale au, teoretic, un astfel de statut lexicografic.

7. BÍRGĂ

I. Articol lexicografic:

În MDA 2001/273, este lucrat următorul articol lexicografic:

„**birgă** sf [At: PAȘCA, GL./ Pl: (ns) ~gi/ E: nct] (Reg) 1 Vină. 2 Greșeală. 3 (Înv, îe) **Are** ~ Are un defect”.

II. Observații:

1. În primul rând, vom observa și preciza că în DA 1913 acest regionalism nu este înregistrat, deși, cum aflăm din Drăganu 1924/710 și, mai ales, din Tamás 1966/118, el este, la data redactării și publicării volumului cuprinzând (și cuvintele începătoare cu) litera **B**, înregistrat lexicografic în LB (=, în abrevierea utilizată de noi, LB 1825), PONTBRIANT, D. (=, ..., Pontbriant 1862), CIHAC II (=, ..., Cihac 1879), GHETIE, R. M. (=, ..., Gheție 1896), ALEXI, W. (=, ..., Alexi 1906).

2. În al doilea rând, vom preciza că articolul din MDA 2001/273 (v. *supra*, I.) rescrie, mecanic, cu siguranță, un articol prezent în DA ms.

3. În al treilea rând, s-a-nțeles că prima atestare a regionalismului **birgă** nu este sursa: „PAȘCA, GL.” (=, în siglarea noastră, Pașca 1928), ci (până la proba contrarie) LB 1825 (dicționar ce indică, pentru plural, forma: *birge*).

4. În al patrulea (și ultimul) rând, etimologia cuvântului în discuție nu este necunoscută, ci ea este foarte bine cunoscută, cum rezultă din Drăganu 1924/710–711 și, apoi, din Tamás 1966/118.

8. BIRGÓS, BIRGAȘ

I. Articol lexicografic:

În MDA 2001/273, este lucrat următorul articol lexicografic:

„**birgoș** a [At: BUL. FIL. IV, 69/ Pl: ~i/ E: nct] (Reg) Bolnav”.

II. Observații:

1. În primul rând, vom observa și preciza că, în sursa: „BUL. FIL. IV, 69” (=, în abrevierea noastră, Istrate 1937/69), forma lexicală înregistrată (ca exemplu pentru palatalizarea labialei **b-**) nu este accentuată: „*bġirgoș* ‘nesănătos’”. Tot fără menționarea accentului apare această formă și în Pop 1929/145: „Supt forma *bġirgoș*, între atributele date cailor după defecte corporale și ca «numire generală» pentru caii bolnavi (239. 239/1–77). – Din ung. *birges*. N. Drăganu. DR. III, pp 710–711; cf. și DR. II, p. 900”.

2. În al doilea rând, pe baza sursei: Rusu 1960/281, am introdus (în titlul notei noastre lexicografice) și varianta lexicală **birgaș** (pl.: *birgași*), având forma feminină: **birgașă** (pl.: *birgașe*).

3. În al treilea rând, sursa: „BUL. FIL. IV, 69” constituie prima atestare a formei-titlu **birgós** numai și numai, dacă în acest izvor bibliografic accentul este pe **-ó-** și numai și numai dacă această formă lexicală este (privind accentul) reală.

4. În al patrulea (și ultimul) rând, trebuie observat și precizat că etimologia nu este necunoscută (v., în acest sens, Pop 1929, precum și Tamás 1966/118, ultima sursă semnalând și verbul **birgoși**).

9. BOÁRFĂ

I. Articole lexicografice:

1. În DA 1913/586, este lucrat următorul articol lexicografic:

„**BOÁRFĂ** s. f. (Iht.) *Sorte de poisson*. – (Polovraci în Gorj) Un soi de pești mici și groși. H. VI, 235”.

2. În MDA 2001/285, este lucrat următorul articol lexicografic:

„**boarfă**¹ sf [At: ANTIPA, P./ Pl: ~fe/ E: nct] (Iht; reg) Boiștean”.

3. În DELR 2011/249, este lucrat următorul articol lexicografic:

„**BOARFĂ**² s. f. (Olt.) «specie de pește – sorte de poisson» 1885. Et. nec. DA// Săs. *Buerwan* (< germ. *Barbe*) CDER 943. – Fam.: **borfete** (iht.; Mehed., Olt.) 1885”.

II. Observații:

1. În primul rând, vom observa și vom preciza că n-am înțeles de ce, pentru întâia atestare a formei lexicale **boarfă**, redacția MDA menționează sursa: „ANTIPA, P.” = (în abrevierea folosită de noi) Antipa 1916, din moment ce cuvântul în discuție este înregistrat în „H. VI, 235”, de unde a fost preluat de redacția DA 1913 (v., *supra*, I.1.).

2. În al doilea rând, vom preciza că etimologia lui **boarfă** nu este (chiar) necunoscută, cum, implicit, apare în DA și, explicit, în MDA și DELR, ci ea este foarte bine cunoscută, cum, încă din 1924, lexicograful și lexicologul C. Lacea a demonstrat, convingător (credem), în nota etimologică nr. 1 dintr-o suită de note intitulate grăitor: *Addenda et corrigenda la Dicționarul Acad. Rom.* Iat-o (parțial reprodusă):

„**1. Boarfă.** Subst. f. (Iht Polovraci, Gorj). Un soi de pești mici și groși. H. VI 235. Cred că avem a face cu «mreana», iar etimologicește cu lat. *barbus* intrat în limba noastră prin filiație germană. Anume, în dialectul săsesc de sud, se găsește cuvântul *Buerwan*, atestat și în mozelană tot supt forma aceasta, care corespunde germanului literar *Barbe*², și înseamnă ca și acesta «mreană». Din punct de vedere fonetic, trecerea nu prezintă nicio greutate. [...]” (Lacea 1924/748–749).

Notă. Soluția avansată de marele lexicograf clujean a fost acceptată (citându-l, absolut corect, pe autorul ei) de către Alexandru Ciorănescu (v. Ciorănescu 1958–1966 = 2002/ s. v.).

3. În al treilea (și ultimul) rând, vom observa și preciza că nu știm **de ce** redacția DELR 2011 a respins soluția etimologică avansată de C. Lacea. Știm, însă, din păcate, doar că, în redactarea articolului reprodus sub I.3., numele marelui lexicograf clujean nu apare, după semnul //, ca autor al soluției: „Săs. *Buerwan* (< germ. *Barbe*)”, indicându-se, i n c o r e c t, doar sursa: „CDER 943”.

Notă. Considerăm că, științific și moral, norma lexicografică 10.1.3.1. (din DELR 2011/XXIII) = „Dacă etimologia acceptată a fost discutată pentru prima dată într-o altă lucrare decât în dicționarele de referință, se dau indicațiile etimologice și bibliografice complete, apoi se precizează dicționarele care au preluat sau, după semnul //, care au respins această etimologie” trebuie, pe viitor, îndreptată, în sensul că, după precizarea: „Dacă etimologia acceptată...”, e necesară completarea ei cu precizarea: s a u r e s p i n s ă...

10. BOGHÉT, BOGHÉTĂ, BOGHEÁTĂ

I. Articole lexicografice:

1. În DA 1913/598, este lucrat următorul articol lexicografic independent:

„**BOGHÉT**, -ÉTĂ și -EÁTĂ adj. 1⁰. *Huppé. Poule huppée*. 2⁰. *Gros, enflé*. – (Mold.). 1⁰. (Despre găini și puici) *Găină s. puică boghetă s. bogheată* = cu pene la urechi, având capul o înfățișare rotundă. CREANGĂ, GL. || Substantivat, Găină bogheată [...] [Scriș și: **bodiét**, -ă. GOROVEI, C. 148]. – Pe cât se pare, avem un derivat din **boaghe** s. **boghiu** (PAMFILE, C. explică pe *boghet* prin: «cu ochii mari ca ai *boghiului* [huhurezului]»), prin suf. adj. -at (cuvântul fiind moldovenesc, *bogheát* trebuia să se pronunțe *boghet*)”.

2.1. În MDA 2011/291, este lucrat următorul articol lexicografic independent:

„**boghet**², ~eată [At: CREANGĂ, GL./ V: **bodiet**, ~ă af / Pl: ~eți, ~e/ E: nct] 1–2 smf, a (Pasăre) cu moț. 3 (Fig) a Frumos și gras”.

2.2. În MDA 2001/291, este lucrat următorul articol lexicografic de trimitere:

„**boghetă** af vz **boghet**²”.

3. În DELR 2011/256, este lucrat următorul articol lexicografic:

„**BOGHET**¹ adj. (Mold.) «(despre găini) cu pene pe la urechi, moțat – (poule) *huppée*» 1878. Et. nes., probabil⁰ ← *boaghe*² Avram, NCE, 50-51// Probabil ← **boaghe**¹ DA; et. nec. DEX, TDRG”.

II. Observații:

1. În primul rând, vom reproduce, integral, următoarea notă etimologică elaborată de Andrei Avram:

„**BOGHET**. Cu sensul de bază, «cu pene pe la urechi, capul având o înfățișare rotundă», se folosește, cum se arată în DA, în asociere cu *găină* sau *puică*. Ipotezele etimologice prezentate în partea finală a articolului în cauză sunt următoarele: «Pe cât se pare, avem un derivat din *boaghe* s[au] *boghiu* (Pamfile, C. explică pe *boghet* prin «cu ochii mari ca ai *boghiului* [huhurezului]»), prin suf. adj. -at (cuvântul fiind moldovenesc, *bogheát* trebuia să se

pronunțe *boghét*). Vezi și NȘDU: «Orig. nec.; probabil de la *boaghe*, ca *buhos* de la *buhă*».

Dacă *boghet* înseamnă, într-adevăr, pe undeva «cu ochii mari», nu este exclus ca acolo la originea cuvântului cu acest sens să se afle un nume de pasăre: *boaghe* (cu varianta *boghi*, scrisă *boghiu* în DA) «buhă, bufniță» și «o specie de uliu» (< magh. *bagoly* «bufniță»). Sensul «cu pene pe la urechi» ne îndreaptă însă spre un alt *boaghe*. În DA figurează, nenumărate, nu mai puțin de patru articole cu acest titlu; din motive de ordin semantic, două dintre cele patru omonime nu intră în discuție aici (unul dintre ele a constituit obiectul notei *boaghe*), dar, după opinia noastră, dintre celelalte două trebuie avute în vedere, pentru a explica pe *boghet* cu sensul dat în DA, nu numele de pasăre, ci *boaghe* «căpiță, claie de fân» (< magh. *boglya*).

Printre răspunsurile obținute la întrebarea pentru „găină moțată” și consemnate pe harta 688 din ALR II SN, 3, se numără *cu concî* («cu coc»), *conciuiată*, *cu ciuclă* (printre altele, *ciuclă* «moț» și «maldăr de coceni»), *ciuclată*, *cu cujmă*, *cușmată*, *cu buglă*. Cuvântul *buglă* (care, cum a arătat C. Lacea, DR III, 1922–1923, p. 749, «ne-a venit prin filiație săsească, anume din *bugəl* «kleiner Heuschobel») este înregistrat în DA (fără etimologie) doar cu sensul «gogoasă de ristic», dar el este cunoscut mai ales ca sinonim al lui *boaghe* «căpiță» (în articolul cu acest titlu, după indicarea etimonului maghiar, se adaugă: «cfr. dubletul *buglă*»); vezi SDLR («căpiță de fân»); Udrescu, *Glosar* («căpicioară de fân; boaghe, purcoi»). Așadar *cu buglă* = *cu boaghe*; găină *boghetă* sau *bogheată* este cea al cărei cap «are o înfățișare rotundă», ca a unei *boaghe* (de fân, de paie etc.).

Pe bună dreptate, Tamás, EWUER, s. v. *boaghe*², nu admite proveniența lui *boghet* din *boaghe* «Eule»; este greu de văzut însă de ce lingvistul maghiar pune în legătură adjectivul din română nu cu *boaghe* «căpiță», ci cu *buglă* («mit *buglă* dürfte... das Moldauer *boghét* «gehaubt» zusammenhängen»). Explicația propusă, recent, în KIRuEW – *boghet* < magh. *boglyas* «struppig, zerzaust» – nu poate fi acceptată; cuvântului maghiar citat i-ar fi corespuns în românește un cuvânt terminat în *-aș* sau *-oș*.

Boghet a fost format, evident, cu sufixul adjectival care apare și în *conciuietă*, *ciuclată*, *cușmată*” (Avram 2001/50–51).

2. Am reprodus integral nota lexicală etimologică redactată de Andrei Avram, deoarece ea rezumă, limpede, soluțiile etimologice date până-n prezent, inclusiv, desigur, soluția avansată de el, soluție pentru care a optat redacția DELR 2011/256, cu precizarea: „et[imologie] nes[igură], probabil ← *boaghe*²”.

3. În al treilea rând, vom afirma că, într-adevăr, adjectivul *boghet*, *bogheată* este un derivat cu sufixul adj. *-at(ă)* =, dialectal, *-et(ă)*, dar, este convingerea noastră, nu de la substantivul **boághe** = „căpiță, claie de fân”, ci de la substantivul **boághe** sau **boghi**, variante lexicale ale formei-titlu **bogoi** = „bufniță, buhă” (cum vom arăta într-o viitoare notă lexicografică, aflată în lucru). „*Găina boghetă* sau *bogheată* „nu este cea al cărei cap «are o înfățișare rotundă», ca a unei *boaghe* (de fân, de paie etc.)”, cum, greșit, a considerat Andrei Avram, ci este

găina care e cu „pene pe la urechi”, precum **bufnița**: precizarea: „cu smocuri lungi de pene la urechi” este nelipsită din definirea lexicografică a lui *Bubo bubo*.

4. În al patrulea (și ultimul) rând, forma lexicală **bodiét**, -ă nu este o variantă lexicală, cum greșit, consideră MDA 2001/291 (v., *supra*, I.2.1.), ci numai și numai o variantă grafică.

11. BÚFLIȘ

I. Articole lexicografice:

1. În DA 1913/676, s. v. **BUFT** = cuvântul-titlu al unui bogat cuib lexical, este înregistrat și derivatul **búfliș**.

2.1. În MDA 2001/331, este lucrat următorul articol lexicografic independent:

„**buft** *sn* [At: TDRG/ V: **bufliș** [...]/ Pl: ?/ E: nct] (Reg) Pânțecă de animal sau de om”.

2.2. În MDA 2001/330, este lucrat următorul articol lexicografic de trimitere:

„**bufliș** *sm* vz **buft**”.

3. În DELR 2011/300, este menționat (s. v. **buft**) și cuvântul „**búfliș** (Brașov) «om gras și buhăit» 1912 ← *buflea* (cu substit. finalei)”.

II. Observații:

1. În primul rând, vom observa și preciza că forma lexicală **búfliș** (cu accentul pe prima silabă în DA 1913/676, Lacea 1924/749 și DELR 2011/300) nu este o variantă lexicală (cu accentul pe ultima silabă), cum, greșit, menționează MDA 2001/331 și 330.

2. În al doilea (și ultimul) rând, forma lexicală **búfliș** nu este niciun derivat al „cuvântului-titlu al familiei lexicale”, cum rezultă din DA și din DELR, ci cum, pe scurt și exact, ne spune C. Lacea în următoarea notă etimologică:

2. Búfliș. Poreclă dată unui om gras și buhăit (Brașov). Pe valea Someșului *búfleș* (com. Drăganu). Nu e un derivat al lui *buft*, supt care se înregistrează în DA, ci e un împrumut din sâs. *Bâflisch* «slănină», iar în sens figurat «om bine hrănit», care corespunde cuvântului literar *Bachfleisch* < *Bache* «scroafă sălbatică, porc» (Kluge) și *Fleisch* «carne», (după *buftea*) *búflea*. Cf. *bufleu*, *bulfeu*, *bulfeiu*” (Lacea 1924/749).

12. BÚTIN

I. Articole lexicografice:

În MDA 2001/348, este lucrat următorul articol lexicografic:

„**butin** *sn* [At: T. PAPAHAĞI, M./ Pl: ~e/ E: nct] (Mrm) **1** Exploatare forestieră. **2** Loc în care sunt aduși arborii tăiați într-o parte de pădure. **3** Lemn mare. **4** Grindă”.

II. Observații:

1. În primul rând, vom preciza că etimologia acestui regionalism nu este necunoscută, ci ea, încă de prin 1929, este foarte bine cunoscută, cum reiese din următorul articol lexicografic:

„**b u t i n**. La exploatarea unei păduri, mai ales iarna, se numește astfel trasul lemnelor din pădure (190. 191, 193, 198, 210-5) până la locul unde pot fi tăiate și încărcate (198-5) sau însuși lucrul. Cei care lucrează spun că «îmblă cu caii în *but'in*» sau «*la but'in*». Caii întrebuințați se numesc cai *de but'in* («care-s buni și îndesați») (193. 195/1-5). – Terminul este atestat numai din nordul Ardealului. – Din rut. *bytin* «dicker abgeschälter Baumstamm; Holzschag», cf. DR. IV, p. 1041” (Pop 1929/147–148).

2. În al doilea (și ultimul) rând, vom preciza că în aceeași sursă, Sever Pop înregistrează și regionalismul:

„**b u t i n a r**. Omul care merge la trasul lemnelor, la exploatarea pădurii, adică în *butin* (203/1-5). – Poate fi un derivat pe teren românesc din *butin* sau rut. *bytinar* «Arbeiter im Holzschlag»”.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

- Alexi 1906 = Theochar Alexi, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch. Zweite verbesserte und vervollständigte Auflage*, Kronstadt (Brasso), Verlag von H. Zeidner.
- ALR II 1956, 1965 = *Atlasul lingvistic român*. Partea a II-a, serie nouă, de Emil Petrovici, redactor principal: Ioan Pătruț, vol. I, 1956, vol. IV, 1965, București, Editura Academiei.
- ALRM II 1956, 1967 = *Micul Atlas lingvistic român*. Partea a II-a, serie nouă, de Emil Petrovici, redactor principal: Ioan Pătruț, vol. I, 1956, vol. III, 1967, București, Editura Academiei.
- Antipa 1916 = Dr. Gr. Antipa, *Pescăria și pescuitul în România*, București, Librăriile Socec & Comp, C. Sfetea, Pavel Suru.
- Avram 2001 = Andrei Avram, *Noi contribuții etimologice*, București, Editura Univers Enciclopedic (colecția „Etymologica” 7).
- Bogrea 1971 = Vasile Bogrea, *Pagini istorico-filologice*. Cu o prefață de acad. Constantin Daicoviciu. Ediție îngrijită, studiu introductiv și indice de Mircea Borcilă și Ion Mării, Cluj, Editura Dacia.
- Chest. ALR I 1989 = *Chestionarul Atlasului lingvistic român I*, elaborat [...] de Sever Pop și editat [...] de Doina Grecu, I. Mării, Rodica Orza, S. Vlad; coordonator: I. Mării, Cluj-Napoca, Universitatea din Cluj-Napoca, Institutul de Lingvistică și Istorie Literară.
- Chest. ALR II 1988 = *Chestionarul Atlasului lingvistic român II*, elaborat [...] de Emil Petrovici și editat [...] de Doina Grecu, I. Mării, Rodica Orza, S. Vlad; coordonator: I. Mării, Cluj-Napoca, Universitatea din Cluj-Napoca, Institutul de Lingvistică și Istorie Literară.
- Chest. MLR 1922 = *Chestionar pentru un atlas lingvistic al limbii române I, Calul*, Cluj, „Ardealul”.
- Cihac 1879 = A de Cihac, *Dictionnaire d'étymologie daco-romane*. vol. II. *Éléments slaves, magyars, turcs, grecs-moderne et albanais*, Francfort s/M, Ludolphe St-Goar.

- Ciorănescu 2002 = Alexandru Ciorănescu, *Dicționar etimologic al limbii române*. Ediție îngrijită și traducere din limba spaniolă de Tudora Șandru-Mehedinți și Magdalena Popescu Marin, București, Editura Saeculum I. O.
- Coman 1939 = Petre Coman, *Glosar dialectal*, București, Monitorul Oficial și Imprimeria Națională.
- DA 1913; 1934 = Academia Română, *Dicționarul limbii române*. Sub conducerea lui Sextil Pușcariu. Tomul I, partea I: A–B, 1913; tomul II, partea I: F–I, 1934, București.
- Daicoviciu 1971 = Constantin Daicoviciu, *Prefață* la Bogrea 1971, p. V–VII.
- DELR 2011 = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan–Al. Rosetti”, *Dicționarul etimologic al limbii române* (DELR), vol. I, A–B, București, Editura Academiei Române.
- DLR 1965–1968, 1974, 1982, 2005, 2021 = Academia Română, *Dicționarul limbii române* (DLR), serie nouă, tomul VI, litera **M**, 1965–1968; tomul VIII, partea a 2-a, litera **P**: **pe–pînar**, 1974; tomul XI, partea a 2-a, litera **T**: **t–tocăliță**, 1982; tomul XIII, partea a 3-a, litera **V**: **vîclă–vuzum**, și literele W, X, Y, 2005; tomul I, litera **A**, fascicula **1**: **a–abzițui**, 2021, București, Editura Academiei.
- DR = „Dacoromania”. Buletinul Muzeului Limbii Române, Cluj, I–XI, 1920/1921–1948.
- Drăganu 1924 = N. Drăganu, [la rubrica:] *Etimologii*, în DR, III, 1922–1923, p. 692–724, Cluj.
- Gheție 1896 = Ion Gheție, *Dicționar român-maghiar pentru școală și privați. Român-magyar szótár*, Budapest, Társulat Magyar irod. intézet és könyvnyomda Kiadása.
- Graur 1963 = Al. Graur, *Etimologii românești*, București, Editura Academiei.
- Istrate 1937 = G. Istrate, *Graiul satului Nepos* (jud. Năsăud), în „Buletinul Institutului de Filologie Română «Alexandru Philippide»”, IV, p. 50–97.
- Király 1990 = Király Francisc, *Contacte lingvistice*, Timișoara, Editura Facla.
- Lacea 1924 = C. Lacea, *Addenda et Corrigenda la Dicționarul Acad. Rom.*, în DR, III (1923), 1924, p. 748–752.
- LB 1825 = *Lesicon românesc-lătinesc-unguresc-nemțesc, care de mai mulți autori, în cursul a trideci și mai multor ani s-au lucrat*, seu: *Lexicon valachico latino-hungarico-germanicum quod a pluribus auctoribus decursu triginta et amplius annorum elaboratum est*, Budae. (A se vedea, acum, și ediția emendată și prelucrată electronic, coordonată de distinsa cercetătoare clujeană Maria Aldea.)
- Mării 2021 = I. Mării, *Descrierea articolelor lexicografice întregitoare (= recuperatoare) din DLR (serie nouă) în MDA. Însemnare lexicografică*, în „Caietele Sextil Pușcariu V. Actele conferinței internaționale «Zilele Sextil Pușcariu», ediția a V-a, Cluj-Napoca, 9–10 septembrie 2021”, Cluj-Napoca, Editura Scriptor și Editura Argonaut, p. 143–163.
- Mării 2022 = I. Mării, *Deosebiri de conținut lingvistic existente între DLR (s. n.) și MDA, literele D și L. Însemnare lexicografică*, în *IN HONOREM MAGISTRI DUMITRU LOȘONȚI – 80*, editori: Rozalia Colciar, Adelina Emilia Mihali, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, p. 362–365.
- MDA 2001; 2002; 2003, III; 2003, IV = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, *Micul dicționar academic*, vol. I, A–C, 2001; vol. II, D–H, 2002; vol. III, I–Pr., 2003; vol. IV, Pr.–Z, 2003, București, Editura Univers Enciclopedic.
- Pașca 1928 = Ștefan Pașca, *Glosar dialectal*. Alcătuit după material lexical cules de corespondenți din diferite regiuni de Ștefan Pașca, București, Cultura Națională.
- Pontbriant 1862 = Raoul de Pontbriant, *Dicționar româno-frances*, București – Göttingen – Paris, Tipografia diurn Naționalul.
- Pop 1929 = Sever Pop, *Câteva capitole din terminologia calului*, în DR, V, p. 51–271.
- Purdela Sitaru, Vasiliuță 2002 = M. Purdela Sitaru, L. Vasiliuță, *Cercetări etimologice (Cu referire specială la împrumuturile de origine germană din limba română)*, București, Editura Univers Enciclopedic (colecția „Etymologica” 14).
- Rusu 1960 = Gr. Rusu, *Glosar dialectal din comuna Șieu Măghereș, raionul Bistrița, reg. Cluj*, în *Materiale și cercetări dialectale*, vol. I, București, p. 274–290.
- Sala 1999 = Marius Sala, *Introducere în etimologia limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic.

- Scriban (1939 =) 2013 = August Scriban, *Dicționarul limbii românești (Etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhaisme, neologisme, provincialisme)*, edițiunea întâia, Iași, Institutul de Arte Grafice „Presa Bună”, 1939; ediție anastatică îngrijită și prefațată de I. Oprea, București, Editura „Saeculum I. O.”, 2013 (ediție la care trimitem în text).
- Tamás 1966 = Lajos Tamás, *Etymologisch-historisches Wörterbuch der ungarischen Elemente im Rumänischen (Unter Berücksichtigung der Mundartwörter)*, Budapest, Akadémiai Kiadó.
- Todoran 1984 = Romulus Todoran, *Contribuții de dialectologie română*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.

LEXICOGRAPHICAL NOTES (Abstract)

The author presents 12 lexicographical notes: (1) *bádúgă* = *măduvă*; (2) *bicioáică*, *bicioacă*, *bicioică*; (3) *bighilău*; (4) *bighilî*; (5) *biglăiză*; (6) *bijoacă*, *bijoágă*, *bijóg*, *ghijoágă*, *ghijóg*; (7) *birgă*; (8) *birgós*, *birgaș*; (9) *boárfă*; (10) *boghét*, *boghétă*, *bogheátă*; (11) *búfliș*; (12) *bútin*. Directly, these notes critically (but not criticistically) refer to the MDA, in the second section dedicated to commentaries; indirectly, they refer, based on the files collected, to the editing of the DLR, the old series (= DA) and also DLR, the new series.

Cuvinte-cheie: *lexicografie, lexicologie, etimologie, bádúgă = măduvă; bicioáică, bicioacă, bicioică; bighilău; bighilî; biglăiză; bijoacă, bijoágă, bijóg, ghijoágă, ghijóg; birgă; birgós, birgaș; boárfă; boghét, boghétă, bogheátă; búfliș; bútin.*

Keywords: *lexicography, lexicology, etymology, bádúgă = măduvă; bicioáică, bicioacă, bicioică; bighilău; bighilî; biglăiză; bijoacă, bijoágă, bijóg, ghijoágă, ghijóg; birgă; birgós, birgaș; boárfă; boghét, boghétă, bogheátă; búfliș; bútin.*

Institutul de Lingvistică și Istorie Literară
„Sextil Pușcariu” al Academiei Române
Cluj-Napoca, str. E. Racoviță, 21